

De eerste lichting studenten Pedagogisch Management Kinderopvang is afgestudeerd. Ze zijn klaar om als hbo'ers aan de slag te gaan. Waarom is het belangrijk dat er meer hoger opgeleiden in de kinderopvang werken? En is er eigenlijk wel plek voor ze nu er sprake is van krimp?

Ambitieuze hbo'ers klaar voor de kinderopvang

Ze stond al een paar jaar vijf middagen op de groep van de bso van kinderopvangorganisatie De Witte Wielen in Rosmalen toen Marleen van Uden (25) de uitdaging begon te missen. 'Ik had plezier in het werken met kinderen. Maar in de dagelijkse praktijk ging mijn interesse steeds meer uit naar de samenwerking met collega's en processen als hoe je samen tot een verandering komt. Daar wilde ik iets mee doen.'

De toen pas gestarte opleiding Pedagogisch Management Kinderopvang (PMK) van Fontys Hogescholen in Den Bosch bood uitkomst. Marleen ging vier dagen werken en elke woensdag volgde ze colleges. 'Het gaf precies de afwisseling die ik zocht. Op school leerde ik nieuwe dingen, die ik direct in de praktijk kon toetsen. Zoals verandermanagement, het ervoor zorgen dat medewerkers nieuw beleid ondersteunen en uitvoeren. Een tip vanuit de opleiding was

bijvoorbeeld om op het toilet een poster op te hangen met regelmatig een andere vraag. Collega's hadden het gevoel dat ze op die manier konden meedenken over beleid, en hun anonieme antwoorden hielpen mij het beleid scherp te houden. Als veel collega's aangaven dat ze minder bedreven waren in het organiseren van buitenactiviteiten, iets wat we wel belangrijk vinden, dan keek ik met ze naar manieren om die activiteiten meer centraal te stellen.'

Alleen groei

De opleiding PMK ging van start in 2008, een periode waarin de kinderopvang voornamelijk groei kende. 'De groei was zo sterk dat organisaties intern niet meer genoeg mensen hadden die manager konden worden,' vertelt Corrie Priems, opleidingscoördinator en teammanager van Fontys. 'Organisaties vroegen of we een managementopleiding konden ontwikkelen speciaal

voor de kinderopvang.'

Ook bij Hogeschool Windesheim in Almere ontwikkelde men de opleiding die in 2010 de eerste studenten verwelkomde en waarvan de eerste lichting onlangs zijn diploma kreeg uitgereikt. Zowel Fontys als Windesheim biedt een vol- en deeltijdopleiding. 'Veel pm'ers kregen de kans door te groeien naar een leidinggevende functie,' vertelt opleidingscoördinator Jannie Kalkman. 'Pedagogisch waren ze goed onderlegd, maar ze misten managementvaardigheden. Managers van buitenaf ontbrak het juist aan die pedagogische kennis.' De opleiding voorziet in beide en brengt studenten ondernemende vaardigheden bij. Windesheim biedt daartoe een minor ondernemen.

Communicatie speelt een centrale rol in de functie van een pedagogisch manager en dus ook in de opleiding. 'Je richt je immers op alle partners: kinderen, ouders, medewerkers, onderwijs, gemeente en GGD,'

'Ook als manager kan ik iets voor kinderen betekenen'

legt Fontysdocent Rachel Verheijen uit. 'Daarom moet de ideale student ook wel een beetje een 'mensenmens' zijn; vaardig in interactie met ál deze partners.'

Helicopter view

De richting PMK kwam tegemoet aan nog een andere ontwikkeling: de vraag naar meer hbo'ers in de kinderopvang. Het werk- en denkniveau van hbo'ers zou voor een kwaliteitsverbetering zorgen. 'Hbo'ers hebben een helicopter view,' zegt Corrie. 'Ze zijn in staat om situaties en problemen te overzien en tot oplossingen te komen. Vaak beschikken ze ook over net even meer kennis van bijvoorbeeld ontwikkelingspsychologie en kunnen ze analyseren wat een kind nodig heeft om zich prettig te voelen in de groep of om zich beter te ontwikkelen.'

Dat betekent niet dat hbo'ers het werk van mbo'ers moeten gaan overnemen, zegt Ruben Fukkink, bijzonder hoogleraar kinderopvang aan de Universiteit van Amsterdam. 'Ze zijn niet per definitie beter dan mbo'ers. Ze kunnen andere dingen, bijvoorbeeld inhoudelijk meedenken over lastige vraagstukken waarbij zowel pedagogische kennis als managementvaardigheden van belang zijn, zoals de invoering van een nieuwe, pedagogische aanpak.' Volgens hem zijn hbo'ers bovendien de perfecte coaches en begeleiders voor mbo-stagiaires en startende pm'ers. 'Overigens betekent dit allemaal niet dat er zonder hbo'ers onvoldoende kwaliteit is,' zegt Corrie. 'Kwaliteit valt of staat bij de pedagogische kwaliteit van de mensen op de groep, ongeacht hun opleiding.' De onlangs geslaagde voltijdstudent Karin Beuker (24) van de opleiding PMK van Windesheim kwam van het mbo toen ze aan de opleiding begon. 'In het eerste jaar kregen we veel theorie, en die overgang

was wennen. Toen ik daar eenmaal grip op had, wist ik dat ik op mijn plek zat. Ook als manager kan ik iets voor kinderen betekenen, doordat ik zowel pedagogische kennis als managementvaardigheden heb. Ik kijk naar wat kinderen nodig hebben, kan daar beleid op maken en dat invoeren.'

Hbo'ers belangrijker maken

Het is Karins ambitie om aan de slag te gaan in een functie waarin ze de kinderopvang beter kan laten aansluiten op alle ontwikkelingen die gaande zijn, zoals een samenwerking met het onderwijs. 'Ook vind ik het interessant om te kijken hoe je de rol van hbo'ers belangrijker kunt maken in de kinderopvang. Verzorging is belangrijk, maar welke mogelijkheden zijn er voor kinderen om zich nog meer te ontwikkelen? Ik denk dat daar een taak ligt voor hbo'ers, om dat in kaart te brengen. Maar dan wel in samenwerking met mbo'ers, die op pedagogisch gebied beter zijn opgeleid. Die combinatie is mooi.' De grote vraag is echter wanneer ze haar plannen in de praktijk kan brengen. De afgenomen vraag naar kinderopvangplaatsen heeft gezorgd voor een teruglopend aantal banen. En als starter op de arbeidsmarkt hebben haar sollicitatiebrieven haar nog geen baan opgeleverd. 'Laat ik eerlijk zijn', zegt bijzonder hoogleraar Ruben Fukkink. 'Juist de mensen in hbo-functies, mensen die de kinderopvang net dat beetje meer geven, hebben hun baan verloren door alle ontwikkelingen in de branche. Ik schrik daarvan. We willen meer hbo'ers, maar dat kan alleen als de overheid ervoor zorgt dat de kinderopvang niet nog meer kapot wordt bezuinigd en dat er geld wordt vrijgemaakt speciaal voor het aanstellen van hbo'ers.'

'Mijn schooldag is mijn wekelijkse uitje'

Carla Hagen (34) werkte tien jaar in de kinderopvang toen ze het tijd vond om het hogerop te zoeken. Ze wilde het management in. Inmiddels is ze derdejaars student PMK bij Windesheim.

'Veel organisaties willen in managementfuncties mensen met minimaal hbo-niveau; ze willen professionaliseren. Ik denk dat dat belangrijk is. Er zijn de afgelopen jaren incidenten geweest die de kinderopvang in een minder positief daglicht hebben gesteld. De branche kan daarom een betere profilering gebruiken, waarbij duidelijk is waar we voor staan, dat kinderopvang goed is voor een kind en dat organisaties wel een helder en goed beleid hebben. De opleiding is super, mijn schooldag is mijn wekelijkse uitje. De studie brengt verdieping in mijn werk. Ik werk drie dagen op de bso en heb een gezin. Die combinatie moet je niet onderschatten. De steun en het begrip van mijn gezin en omgeving voor mijn keuze voor een opleiding, waardoor ik nu niet alles kan doen, is erg belangrijk. Ik ben van plan om na mijn studie een managementbaan te vinden. Ik werk in het oosten van het land, en daar zijn die functies dun gezaaid. Daarom bekijk ik de mogelijkheden om net over de grens in Duitsland aan de slag te gaan. Ik beschouw dat als een tijdelijke oplossing, want de situatie in Nederland zal echt een keer verbeteren.'

'Ik verwacht dat mijn ambitie, kennis en ervaring mogelijkheden bieden'

Hoe kan de kwaliteit beter en hoe enthousiaster ik medewerkers daarvoor? Zich daarmee bezighouden, dat is de ambitie van de pas cum laude afgestudeerde PMK-student Ramona van Vliet (23) van Fontys. Tot die tijd werkt ze als pm'er in de flexpool. 'Tijdens de opleiding liep ik vier keer stage, telkens bij een andere organisatie en in een andere functie. Op die manier kreeg ik goed zicht op de werkwijze van organisaties, de functies en ontwikkelde ik mijn voorkeuren. Ik wil graag een coachende rol hebben, een managementfunctie of een baan op beleidsmatig niveau waarbij ik ook een stuk onderzoek doe. De kwaliteit van kinderopvang is belangrijk, en ik kijk graag naar wat er beter kan en hoe je medewerkers daarvoor enthousiast kunt maken. Dat ik na mijn opleiding als pedagogisch medewerker in de flexpool terecht ben gekomen, is enerzijds een teleurstelling. Aan de andere kant leer ik veel over het werken op de groep, en die ervaring brengt me hopelijk de bagage die van pas komt in een baan die meer uitdaging biedt. Ik heb inmiddels een aanbod gekregen om vast op een groep te komen werken, en ik verwacht dat ik in die baan meer van mezelf kan laten zien. Of me dat in de toekomst een baan oplevert die aansluit bij mijn opleiding hangt mede af van de toekomst van de kinderopvang. Ik verwacht dat mijn ambitie, kennis en ervaring mogelijkheden bieden. Ik blijf in ieder geval actief op zoek naar een baan.'

'Kwaliteit valt of staat bij de pedagogische kwaliteit van de mensen op de groep, ongeacht hun opleiding'

Pedagogische taak

Hoewel het nog wel even zal duren voordat het tij keert, gloort er volgens Ruben Fukkink hoop. 'De overheid wil dat de pedagogische kwaliteit van de kinderopvang beter wordt, dat de ontwikkeling van bijvoorbeeld taal beter wordt gestimuleerd. Men gaat inzien dat de kinderopvang daarbij een belangrijke taak heeft. Willen organisaties die taak goed kunnen uitvoeren, dan is het nodig dat de branche verder professionaliseert. En daarbij zijn hbo'ers nodig.' Marleen staat nog hoofdzakelijk op de groep, maar is inmiddels ook assistent-leidinggevende. 'Vooraf stelde ik me het

managementgebeuren voor als iets saais. Ik zag mezelf taaie beleidsstukken schrijven en met de financiën bezighouden. Maar management gaat erom hoe je van a naar b komt. Wat gaat er goed, waar zie ik kansen en wat ga ik ermee doen?' Over haar eigen toekomst maakt ze zich geen zorgen. 'Ik heb een baan. En ik denk dat als je iets echt wilt, je er uiteindelijk toch wel komt, hoe moeilijk het nu ook is om een baan te vinden. Misschien is het vervelend om na je afstuderen op de groep te beginnen. Aan de andere kant, er is geen manager die niet onderaan is begonnen. Op die manier weet je tenminste waar je over praat.' ◀

Andere hbo-opleidingen

Behalve de opleiding PMK zijn er andere hbo-studies voor een baan in de kinderopvang. Zo kun je met de opleiding Pedagogiek, zeker met een minor kinderopvang zoals de Hogeschool van Amsterdam die aanbiedt, bijvoorbeeld aan het werk gaan als pedagoog in de kinderopvang, maar ook in onder meer de jeugdzorg, pleegzorg en jeugdreclassering. Sociaal Pedagogische Hulpverlening leidt ook op voor een baan in andere branches en organisaties, zoals de psychiatrie en de gehandicaptenzorg. Om de kansen op een baan na het afstuderen te vergroten, werken Fontys en Windesheim aan een aanpassing van het PMK-programma om studenten voor te bereiden op een werkplek bij andere jeugdinstituten. Wie overweegt een hbo-opleiding te gaan volgen om het hogerop te zoeken in de kinderopvang, moet zich volgens opleidingscoördinator Jannie niet laten ontmoedigen door de krimp. 'Sowieso is het belangrijk dat je doet waar je interesse ligt en waar je nieuwsgierig naar bent. De studie duurt vier jaar, en in die tijd kan er veel gebeuren. Ik zie kansen in de samenwerking met het onderwijs, die door de komst van Integrale Kindcentra belangrijker wordt. Daarbij zijn pedagogische managers hard nodig.'

Kijk voor meer informatie ook eens op de sites van:

- de Fontys Hogeschool in Den Bosch (deeltijd): www.fontys.nl
- de Christelijke Hogeschool Windesheim in Zwolle (voltijd): www.windesheim.nl